

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ПРАЦЮ ТА СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ

Тези доповідей і наукових повідомлень учасників
XIII Міжнародної науково-практичної конференції

(м. Харків, 6 жовтня 2023 р.)

За редакцією *О. Г. Середи*

Харків
2023

Укладачі:

О. Г. Серета – докторка юридичних наук, професорка;
О. М. Ярошенко – доктор юридичних наук, професор;
О. В. Соловйов – кандидат юридичних наук, доцент;
І. В. Зіноватна – кандидатка юридичних наук, доцентка
(*кафедра трудового права Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого*)

Актуальні питання удосконалення законодавства про працю та соціальний захист : тези доп. та наук. повідомл. учасників XIII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 6 жовт. 2023 р.) / уклад. О. Г. Серета, О. М. Ярошенко, О. В. Соловйов, І. В. Зіноватна; за ред. О. Г. Середи. Харків, 2023. 597 с.

У збірнику вміщено тексти наукових доповідей і повідомлень, присвячених актуальним науковим і практичним проблемам регулювання відносин у сфері праці і соціального забезпечення та розвитку законодавства в указаній царині.

Тексти доповідей і повідомлень друкуються мовою оригіналу, в авторській редакції.

УДК 349.2:331.4:339.92

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2023
© Серета О. Г., Ярошенко О. М.,
Соловйов О. В., Зіноватна І. В.,
укладання, 2023

Зміст

Oleg Yaroshenko, Samuel Stroz, Zdzislaw Kieliszek,

EUROPEAN PROTECTION OF UKRAINIANS DURING THE MARTIAL LAW: THE EXPERIENCE OF POLAND..... 11

Амелічева Л. П.,

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА ДІЛОВУ РЕПУТАЦІЮ ПРАЦІВНИКІВ ЗВО В ДИСКУРСІ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ТА ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ: МОЖЛИВОСТІ ТА ВИКЛИКИ 18

Божко В. М.,

ЧИ СТРОКОВІСТЬ ПРИЗНАЧЕННЯ Є ОЗНАКОЮ ПОСАДОВОЇ ОСОБИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ? 24

Бурак В. Я.,

ПРО МОДИФІКАЦІЮ ОЗНАК ТРУДОВИХ ВІДНОСИН В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ РИНКУ ПРАЦІ. . 30

Вишновецька С. В.,

УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ПРАЦЮ ЩОДО ДОГОВІРНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН..... 35

Гетьманцева Н. Д.,

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ТРУДОВОГО ПРАВА В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ 39

Колеснік Т. В.,

ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ 44

Костюченко О. Є.,

НАУКОВО-ЕКСПЕРТНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УДОСКОНАЛЕННЯ ТРУДОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА НА ШЛЯХУ ВСТУПУ УКРАЇНИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ 48

Купіна Л. Ф.,

УНОРМУВАННЯ ПІДХОДІВ ДО АНТИДИСКРИМІНАЦІЙНИХ ПОНЯТЬ..... 53

Кучма О. Л.,

ДО ПИТАННЯ ПРО ВПЛИВ МІСЦЯ ПРОЖИВАННЯ ОДЕРЖУВАЧА СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НА ПРАВО ОТРИМУВАТИ СОЦІАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ..... 57

Lagutina I. V.,

DIGITAL REALITY AND LABOUR MARKET 60

Малюга Л. Ю.,

ДО ПИТАННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ БЕЗРОБІНИХ..... 66

Мельник К. Ю.,

ДО ПРОБЛЕМИ ЮРИДИЧНИХ ГАРАНТІЙ ПРАВ ПРАЦІВНИКІВ У СФЕРІ РОБОЧОГО ЧАСУ ТА ЧАСУ ВІДПОЧИНКУ 71

Москаленко О. В.,

ДО ПИТАННЯ АДАПТАЦІЇ ВЕТЕРАНІВ ВІЙНИ В УКРАЇНИ 75

Подорожній Є. Ю.,

ПРОБЛЕМИ ЗДІЙСНЕННЯ ДЕРЖАВНОГО НАГЛЯДУ (КОНТРОЛЮ) ЗА ДОДЕРЖАННЯМ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ПРАЦЮ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 78

8. Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок від 18.12.1979 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_207#Text (дата звернення 28.09.2023 р.)

9. Загальні рекомендації ухваленні Комітетом ООН з ліквідації щодо дискримінації. жінок URL: https://kgsi.org.ua/sites/default/files/publications/cedawgeneralrecommendationsukrc_ompressed.pdf (дата звернення 28.09.2023 р.)

Кучма О. Л.,
докт. юрид. наук, професорка,
професорка кафедри трудового права та
права соціального забезпечення
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

ДО ПИТАННЯ ПРО ВПЛИВ МІСЦЯ ПРОЖИВАННЯ ОДЕРЖУВАЧА СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НА ПРАВО ОТРИМУВАТИ СОЦІАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Порівняльний аналіз пункту 1 частини першої статті 46 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» [1] (далі – Закон № 1105) в редакції, яка була чинною до 01 січня 2023 року, та пункту 1 частини першої статті 40 Закону № 1105 в редакції, яка набрала чинності з 01 січня 2023 року, підтверджує, що правове регулювання питання щодо підстав припинення страхових виплат і соціальних послуг стосовно громадян, які проживають за кордоном, змінилось у бік погіршення правового становища особи:

Страхові виплати і надання соціальних послуг припиняються на весь час проживання потерпілого за кордоном, якщо інше не передбачено міжнародним

договором України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України (редакція Закону № 1105, яка була чинною до 01 січня 2023 року);

Здійснення страхових виплат і надання соціальних послуг припиняються якщо потерпілим є особа, якій оформлено документи для виїзду за кордон на постійне проживання/залишення на постійне проживання за кордоном, якщо інше не передбачено міжнародним договором України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України (редакція Закону № 1105, яка набрала чинності з 01 січня 2023 року).

Підтримуємо позицію Верховного Суду у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду висловлену у Постанові від 25 листопада 2020 року у справі № 234/9296/17 [2], зокрема, «При цьому колегія суддів вважає, що частина перша статті 46 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування», яка передбачає припинення страхових виплат на весь час проживання потерпілого за кордоном, якщо інше не передбачено міжнародним договором України, суперечить частинам першій, другій статті 24, частині третій статті 25, частинам першій, четвертій статті 41, частині першій статті 46, частині першій статті 64 Конституції України, тому суд її не застосовує».

І редакція Закону № 1105, яка діяла до 01 січня 2023 року і редакція цього ж Закону, яка діє з 01 січня 2023 року підставою для припинення страхової виплати визначала факт, який не пов'язаний із страховим випадком, а тільки пов'язаний із постійним місцем проживання потерпілого/оформленням документів для постійного місця проживання потерпілого та наявністю відповідних договірних відносин між Україною і країною постійного проживання/країною, до якої оформлені документи для постійного проживання.

Конституційний Суд України розглядаючи аналогічну спірну норму у пенсійному забезпеченні визнав її неконституційною (Рішення Конституційного Суду України № 25-рп/2009) [3]. Суддя Шишкін В. І. висловив окрему думку з цього питання, проте більшість суддів Конституційного Суду визнали

неконституційною залежність пенсійного забезпечення від країни проживання одержувача.

В аналогічних відносинах, справедливо, коли є однаковий підхід у законодавця і у судів до вирішення проблемних питань. Законодавець і у пенсійних правовідносинах і у відносинах соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань однаково підставою для відмови у виплаті визнав постійне проживання одержувача страхової виплати не в Україні (якщо відсутні відповідні міжнародні договори), на сьогодні підставою для відмови у страховій виплаті у Законі № 1105 є оформлення потерпілим документів для виїзду за кордон на постійне проживання/залишення на постійне проживання за кордоном (якщо відсутні відповідні міжнародні договори).

Конституційний Суд України визнав неконституційною відповідну норму у пенсійному законодавстві. Є підстави з аналогічним обґрунтуванням визнати неконституційною відповідну норму Закону № 1105 як в редакції після 01 січня 2023 року так і в попередній редакції.

Проте, навіть визнання норми неконституційною не свідчить про врегулювання спірної ситуації. Незважаючи на те, що ще 2009 року Конституційний Суд України визнав неконституційним припинення пенсійного забезпечення з вищезгаданої підстави та у Рішенні [3] звернув увагу Верховної Ради України на необхідність приведення у відповідність до Конституції України положень інших законів, які регламентують виплату пенсій пенсіонерам, які постійно проживають у державах, з якими Україною не укладено відповідного договору, минуло вже більше п'ятнадцяти років, а означене питання і досі належним чином не врегульовано. Належне виконання рішень Конституційного Суду України є темою для окремої дискусії.

Список використаних джерел:

1. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Закон від 23 вересня 1999 р. № 105-XIV / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14#n1541> (дата звернення 29.09.2023)

2. Постанова від 25 листопада 2020 р. №93217644 / Верховний Суд. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93217644> (дата звернення 29.09.2023)

3. У справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень пункту 2 частини першої статті 49, другого речення статті 51 Закону України «Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування» : Рішення від 7 жовтня 2009 р. № 25-рп/2009 / Конституційний Суд України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v025p710-09#Text> (дата звернення 29.09.2023)

Lagutina I. V.,

Doctor of Legal Sciences, Professor,
Professor of Labour Law and Social Security Law Department of
National University «Odessa Law Academy»

DIGITAL REALITY AND LABOUR MARKET

The social value of rights lies, mainly, in the fact that they themselves, as well as the guarantees of their real fulfillment, determine the position of a person in society, and therefore the level of development of society itself. The analysis of the digital employee’s labour rights deserves a special note.

Decent work is a fundamental condition for social justice. The decent work objectives in the key ILO declarations connect to the ILO Conventions and Recommendations as well as its Constitution. They make clear that certain fundamental principles and rights apply to all working people, irrespective of their employment status. This would include employees engaged through digital labour platforms.

The digital economy represents a new organizational logic, correlated with a new technological paradigm [1] and which has found its physical embodiment in platform solutions. Digitalization of the economy can help solve pressing social and global problems, improving the quality of social services, increasing productivity, creating